

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת נח

פרק ו' פסוק י"ג

את הארץ

רש"י: "... דבר אחר את הארץ עם הארץ, שאף שלושה טפחים של עומק המחרישה נמחו ונטשטשו.

צריך להבין מה בא ללמדינו שגם עומק המחרישה נמחה? י"ל שבא ללמד אותנו שכל מעשה האדם נמחה, ולא נשאר כלום ממעשיו, אפילו שנעשה בעזרת מחרישה, והסיבה היא שחלק מרעת דור המבול שהם הרגישו שהם אדונים על הארץ, ועשו ועבדו באדמה, ועשו דברים גדולים עם המחרישות, ונכנסו בליבם גאווה, של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", בראותם את מרחבי השדות החרושים, ואמרו אף אחד לא יגיד להם מה לעשות, ואיך לנהוג, גם לא נח [אפילו שהוא המציא את המחרישה], ולכן לא פחדו לעשות עבירות חמורות, ולא רצו לשמוע לנח כל השנים, שאמר להם שישובו בתשובה, ושהקב"ה עתיד להביא מבול, אמר הקב"ה מידה כנגד מידה, שהם ימותו, ושכל מעשיהם וחרישותיהם וגאוותם, שהיא שגרמה לעבירות הגדולות לא ישאר כלום מכל זה.

פרק ח' פסוק י"א

והנה עלה זית טרף בפיה

משמע במדרש [ויקרא רבה ל"א ח' ובאסיפת אמרים שם] שגם העצים נשמדו במבול כיון שקלקלו מין בשאינו מינו, חוץ מעץ הזית, שלא קלקל כיון שאי אפשר להרכיבו במין אחר, כמובא בירושלמי [כלאים ג' ב'], ולכן היונה חזרה עם עלה זית בפיה, כיון שהוא לא הושמד במבול.

ועוד מובא בירושלמי [שם] על הפסוק [תהילים פרק קכ"ח פסוק ג'], "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, בניך כשתילי זיתים", מה זיתים אין בהם הרכבה, אף בנים לא יהא בהן פסולת", וזאת ברכה גדולה שאינם מתחברים לשאינם מינם. ואפשר על פי ירושלמי זה לפרש שגם שאר הצאצאים שהם פירותיו של הבן, יהיו כמו פירותיו של הזית, שזה השמן זית, שגם הוא אינו מתחבר עם שאר משקים אלא צף מעליהם, שכמו כן לא יתחברו צאצאיו, עם שאינם מינם, אלא יהיו מעליהם מבחינה רוחנית. [אך יש לדעת שפעמים התורה גם למצוות שהאדם עושה בשם של פירות, שכך מצינו בפרשת עיר הנדחת (דברים כ"א ד', רש"י ד"ה וערפו): "אמר הקב"ה: תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות", ושם בגמרא (סוטה מו.) שלא הניחוהו לעשות מצוות, כי א"א לומר שמדובר על בנים ממש, שהרי פרשת עגלה ערופה נאמרה גם אם הנהרג לא מסוגל להביא בנים].

פרק ט' פסוק כ'

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם

רש"י: עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת.

ויטע כרם - רש"י: כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים.

פירוש: כיון שכבר בכניסתו לתיבה הכניס את יחורי העצים ואחר כך נטעם, אם כן כבר אז נחשב שהתחיל את עסק הנטיעה על ידי ההכנות לנטיעה [וזוה עוד הסבר למילה ויחל מל' התחלה], והוכיח סופו על תחילתו, שאם היה נוטע תחילה את יחורי התאנים ואחר כך את הגפנים ניחא, אך כיון שהקדים ליטוע את זמורות הגפן, חז"ל אומרים עליו עשה עצמו חולין [ומדויק ברש"י שכתב הכניס הזמורות (ראשונה) שהם של הגפן, ורק לאחר מכן את יחורי התאנים].

לפי דברי חז"ל אלו מובן שהביא את זמורות הגפן, אך צריך ביאור לשם מה הביא את יחורי התאנים? יש לבאר מכיון שהיה התאנה המלבוש הראשון של האדם שנאמר [בראשית ג' ז'] "ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת", נח חשש שבצאתם מן התיבה אחרי מבול אולי לא יהיה להם מספיק מלבושים, לכן לקח עמו יחורי תאנה, במיוחד שגם רוב הבהמות והחיות ימותו במבול, ולא יהיה להם כתנות עור, אפילו שבודאי עדיף כתנות עור שהוא דבר המתקיים לעמת עלי תאנה שהוא דבר המתכלה לאחר כמה שעות. עוד י"ל לפי הפסוק במלכים [א', ה' ה'] "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", שתיאור זה מסמל את האדם השליו והרגוע, ללא מלחמות, וכך רצה נח שכך יהיה כשיצאו מן התיבה, שיחיו ברוגע, איש תחת גפנו, אך חז"ל לומדים מהפעולה שנטע הגפן ראשון, שעשה עצמו חולין, שהיתה לו עוד כוונה. עוד אפשר לומר ששני מינים אלו חז"ל אומרים עליהם שאחד מהם היה עץ הדעת [ברכות מ. , סנהדרין ע:], ולכן רצה אותם, בשביל לקבל מהם דעת [ואפילו שרק אחד מהם היה עץ הדעת, אך י"ל שגם לשני יש מעלה מסוימת בעיני הדעת]. ומצינו בדברי רש"י [בראשית ג' ז ד"ה עלה תאנה] הוא העץ שאכלו ממנו, בדבר שנתקלקלו בו נתקנו, דהיינו שעץ התאנה הוא עץ הדעת.

פרק י"א פסוק כ"ט

יסכה

רש"י: זו שרה, על שם שסכתה ברוח הקודש ושהכל סוכין ביפיה, ועוד יסכה לשון נסיכות כמו שרה לשון שררה.

מקור רש"י הוא בגמרא במגילה [יד.] וכך נאמר שם תניא, יסכה זו שרה, ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה [הביטה] ברוח הקודש דכתיב "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", דבר אחר יסכה שהכל סוכין [מביטים] ביפיה.

בדברי הגמרא הנ"ל מבואר שסכים הוא לשון מביטים, אך ישנם שני פירושים שונים מי מביט ועל מה הוא מביט, אך בפירושו הראשון של רש"י מביא את שני הדברים כאילו בפירוש אחד, והדבר צריך ביאור מדוע רש"י הביא את שני הפירושים כמו פירוש אחד?

אולי י"ל שרש"י בא לרמז לנו שהוא כמו פירוש אחד, שבזמן שהביטו בה היא המשיכה והביטה ברוח הקודש, והפסוק בא ללמדינו שכך הדרך הראויה של האדם השלם הקרוב אל בוראו, שבאותו הזמן שכולם עוסקים בלהביט ביופי או בדברי חול אחרים, הוא ממשיך ומביט או מתעסק בדברים החשובים באמת כמו ברוח הקודש או בעיני רוחניות אחרים, בדומה לנאמר כשעושים סיום מסכת, ש"אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת", שכל אחד רץ לדברים החשובים לו, והאדם השלם חשוב לו עיני הרוחניות.

ובדרך זו יש להמשיך שאפילו באותו ענין עצמו המבט של האדם השלם הוא לגמרי שונה מהמבט של אנשים הפשוטים, כי הוא רואה בדבר את יד ה' וכדומה, והם רואים דברים אחרים, ויש להמליץ על זה את הפסוק בהושע [יד י] "וצדיקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם".

אברהם אבינו רואה שאשתו סכה ברוח הקודש ויש לה דרגה של נביאה כמו שנאמר לקמן [כא יב] "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה", וגם אחרי מילתו כשהגיעו הג' אורחים לבקרו בטוח שהם אנשים רגילים וממשיך לחשוב כך גם אחרי שבשרו לו על הולדת בנו, שחשב שהם אנשים שיש להם דרגה בנבואה כמו שרה, לכן מובן שאחרי שגמרו את שליחותם לווה אותם כמו שנאמר בפסוק [יח טז] "ואברהם הלך עמם לשלחם", ומבאר רש"י בד"ה לשלחם, ללוותם, כסבור אורחים הם.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com